

№ 29

12 ღვინობისთვის 1914 წ.

მიიღება ხელის მოწმარა

წლიური ფასი

= 5 მან. =

ქოველ კვირავული საზოგადო-მკონო-

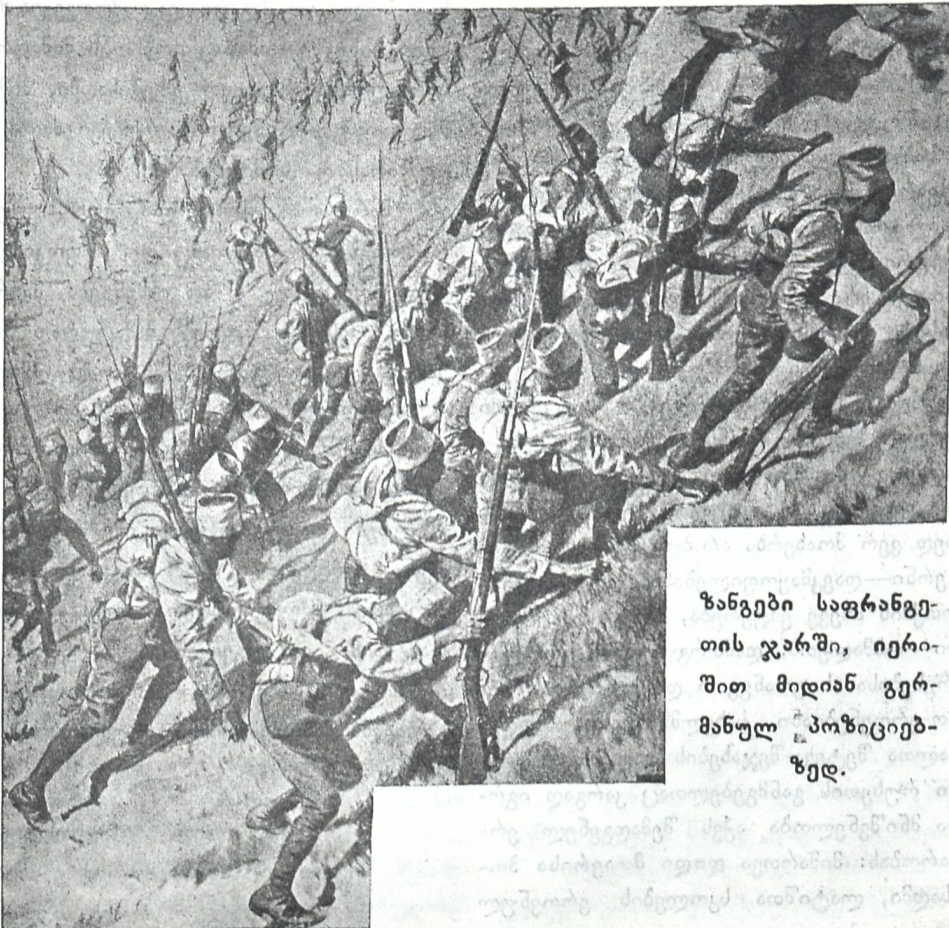
ვიური და სალიბარატურო შუხნალი

წელიწადი მისამე

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

რედაქცია ღიაა 9—3 საათ.

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპეშისა: თბილისი კლდე.

ზანგები საფრანგეთის ჯარში, იერი-შით მიდიან გერმანულ პოზიციებზედ.

ქურნალ „კლდის“ კანტორისაგან

ვისაც ქურნალის ფასი სრულიად არა აქვს გადახდილი, შემდეგ ნომრიდან ქურნალის გზავნა მოესპობა.
ყველა ხელის მომწერსა ესთხოვთ ადრესის შესაცვლელად წარმოადგინოს ხოლმე 5 შაური.

ს ა რ ჩ ე მ ე ი:

1. შეთაური. 2. სეიდვა-გასეიდვა მამულისა.—აღ. ყიფშიძისა. 3. „შვიდი კაპიკი“.—ნაცარასი 4. მძინარე ამირანი.—დ. კასრაძისა. 5. ქრთნიკა. 6. ზრეს. 7. ფულების გაფლანგვა სათ. აზნაურთა გიმნაზიაში.—დ. დუმბაძისა. 8. ურნალ-გაზეთებიდან. 9. სსმედრო-ტექნიკური გაუმჯობესებანი.—მეომარისა.

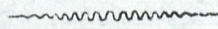
თბილისი. 12 ღვინობისთვე 1914 წ.

დღეს, როდესაც მთელ ქვეყნიერებაზედ ატეხილია ბრძოლა ბუმბერაზ ერთა შორის, როდესაც შინ და გარედ ირდევია ყოველი ხელოვნური კანონი, რომ აღგილი დაუთმოს ერთს ძლიერს ბუნებრივს კრისტალიზაციას დიდ და პატარა თავისუფალ თუ სხვა სახელმწიფოს ფარგლებში მოქცეულ ეროვნებათა; როდესაც ყოველს ერს უჩქროლავს გული რომ საბოლოოდ დაწყნდებოდა ამღვრეული წყალი ყოველგვარ ძალდატანებისა და უსამართლობისა, რომ დაილევოს თავისუფალ ერთა თავისუფალი ინდივიდუალური სახე—დღეს საჭიროა ქართველი ერის შეერთდეს ერთ მჭიდრო ორგანიზმად, რომ თანაბარი პასუხი გასცეს, თავისი განსაკუთრებული პასუხი საქვეყნო მოვლენებს.

თავისუფალ ინგლისის ფარგლებში მოქცეული ერნი ერთგულად სწევენ ჭაპანს მეტროპოლიისას, მაშინ როდესაც ძალიმომრევი ავსტრო-უნგრეთი თითქმის დარღვევის გზას ადგია მარტო იმიტომ, რომ დროზედ ვერ მოახერხა არაბუნებრივად შეკოწმებული ერნი—დაეკმაყოფილებინა. დღევანდელი ომი მას თითქმის ისევე ემუქრება, როგორც შარშანწინდელი—ოსმალეთს, დამთრგუნველს ეროვნებათა ინტერესებისა. საფრანგეთი და გერმანია, როგორც ერთ-ეროვნებიანი სახელმწიფონი, დღეს უმაღლეს ძალთა შეტევა-შეჯახების ფალავანი არიან და დიდი რუსეთის განმგებელთაც კარგად იგრძნეს თუ რა მნიშვნელობა აქვს შემადგენელ ერთა სოლიდარობას: მიმართვა დიდი მთავრისა პოლიონელებისადმი, ლატიშთა სკოლების ეროვნულ

ნიადგზედ დაყენება, სომხებისა გულახდილი მფარველობა შინ და გარედ—ყველა ეს მოწამეა ბუნებრივი შეთვისებისა მალალ შემაერთებელ-შემაკავშირებელ პრინციპისა. ეს პრინციპი რამდენადაც ძლიერი და ფართოა სახელმწიფოს შიგნით, იმდენად სოლივით მაგარი და დამრღვევია მოწინააღმდეგეთა ბანაკში—ამასაც მოწმობს მიმართვა მთავარსარდლისა ავსტრიელ ერებისადმი, მიმართვა, რომელსაც უფრო მეტი დამრღვევი ძალა აქვს, ვიდრე ყუმბარას და ხიშტებსა.

მართალია, ქართველი ერი უყურადღებოდა დატოვებული და არამც თუ ოფიციალურად, რუსულ პრესაშიაც კი არ იხსენიება, მაგრამ ეს ხელს არ უშლის მის შვილებს მამაკურად სისხლი დაღვარონ და მტერს თავი შეაკლან, რადგან მსხვერპლი თვით უფლისგანაც დაფასებულ არს. არ ვიხსენიებთ იმითაც რომ სახელმწიფოებრივ გაჭირვების დროს, დროებით გადავდეთ ჩვენი კერძო ინტერესები და უმთავრესად იმიტომაც რომ, ღვითთ, ჩვენი ტერიტორია, ჯერ არ გამხდარა საომარ ასპარეზადა. სრული იმედია, რომ არც გახდება, მაგრამ მაინც არ დაგვივიწყებენ, რადგან სიცოცხლის და სისხლის მსხვერპლი არ დაივიწყების, თუ ერი გაედევნა მას და სოლიდარულად აღახვანა ბაგენი თვისნი.

სყიდვა-გასყიდვა მამულისა და საადგილ-მამულო კომისია

ქართლ-კახეთის გლეხ-კაცობა დიდის ხალისით ჰყიდულობს თავად-აზნაურთა მამულს. თავად-აზნაურობას რომ დაყოფილ-დანაწილებული ჰქონდეს მამულ-დედული, სადავო რომ აღარაფერი ჰქონდეთ ერთმანეთში და რიგიანი, კანონიერი საბუთები ექიროთ ხელში, უფრო სწრაფად იწარმოებდა აღმოსავლეთ საქართველოში მამულის სყიდვა-გასყიდვის საქმე.

მეორე თავსატეხი და დიდად შემაფერხებელი მიზეზი ისაა, რომ ჩვენს გლეხ-კაცობას ნაღდი ფული არა აქვს გადაღებული, მამულის შესაძენად. დიდი ხანია გაღარიბდა ჩვენი სოფელი და დღეს მხოლოდ დღიურად სცხოვრობს და ვაინაჩრობით მიდის იოლად. სათავეები აღარ მოიპოვება სოფლად აღარც რძალ-პატარძალთა და დიასახლისთა შორის და აღარც ოჯახებში. თვით დიდნი ოჯახნი დაიქცნენ და დაძაბუნდნენ. საღლაა დღეს დიდი ოჯახი, სავსე დოვლათით, ხარ-კამეჩით, ცხვრითა და საოჯახო შენობით! ხარჯმა და ბორჯმა, მთავრობისა და სოფლის გადასახადმა დიდად შეაწუხა და დააუძლურა სოფელი, ესე ვსთქვათ წელში გასტეხა. ქართლ-კახეთის სოფლისთვის დღეს ოცნებაა ის დოვლათი, რომლითაც ფუფუნებს გერმანელთა ახალშენი, სადაც ათას თუმნობით ალაგია აი თუნდ ისეთი თანხა, როგორიცაა საობლო თანხები. ამ თანხმების შემწეობით ახალშენელნი ათას დღიურობით ჰყიდულობენ და ახალ-ახალ ახალშენებს აჩაღებენ.

მიუხედავად იმისა, რომ გარემოება ასე უკულმართად მოეწყო ჩვენის სოფლისთვის, მიუხედავად იმისა რომ ჩვენს სოფელს პირი უბრუნა და ზურგს ვერ უმაგრებს მთავრობისა და ერობის მადლიანი ხელი, ჩვენი სოფელი წელზე ფეხს იღვამს და ახერხებს მამულის შეძენას. მართალია, დიდს გაჭირვებას იტანს სანეტარო მიზნის მისაღწევად, მაგრამ რა ვუყოთ. წინ მივიღივართ, უკან ხომ არა. ეს კი სიცოცხლის ნიშანია და არა სიკვდილისა. სიკვდილი და დაძაბუნება მტერსა და დუშმანს, ჩვენს სოფელს კი ღებენა და სიმხნევე.

მამულის მყიდველს მამულ-დედულის შესაძენად ბევრი გზა აქვს ამ ჟამად. იგი შოულობს

ფულს უწინარეს ყოვლისა საგლეხო, სახელმწიფო და სათავად-აზნაურო საადგილ-მამულო ბანკებში. როდესაც აქედან აღებული სესხი არა ჰყოფნის მამულის ფასის გასასტუმრებლად, მყიდველი მიმართავს ხოლმე იმ თანხას, რომელსაც ეწოდება სასოფლო-სამეურნეო თანხა. ეს თანხა გროშობით გროვდება, ეკუთვნის სოფელს და მამულის შესაძენადაა გაჩენილი. ამ თანხიდან აღებული სესხი უსარგებლოა. წესიერად რომ იზრდებოდეს ეს მადლიანი თანხა, ჩვენი სოფლის ბედს ძალღიჯ ვერ დაჰყუფდა მაშინ თვით სარისტიან გერმანელ ახალშენელების საობლო თანხანი ფეხს ვერ გასქიმავენენ ჩვენ სოფელელთა სასოფლო-სამეურნეო თანხებთან.

სასოფლო თანხა ხშირად იმდენი არაა, რაოდენიც საჭიროა მამულის ფასის გასასტუმრებლად. მაშინ გლეხი—მყიდველი მიჰმართავს ხოლმე თვის გახერეტილ ჯიბეს და იქიდან ალაგებს რაც კი რამ მოიპოვება,

დანიავებულ ჯიბის შემდეგ გლეხი მიჰმართავს ხოლმე ოჯახის ავეჯს, შენობას (ბოსელს, საბძელს), საწარმოვო იირალს, საქონელს და ზოგჯერ წლიურს სარჩოსაც ჰყიდის საჭირო ფულის შესავსებად. როცა ამ მრავალ გზით შეკრეფილი თანხა მაინც საკმარისი არ არის ხოლმე, მამულის მყიდველი იღებს ვალს კერძო მოვანშისაგან 20—30 პროცენტად, ან წვრილ საკრედიტო დაწესებულებისაგან 12 პროცენტად.

სულ უკანასკნელად მამულის მყიდველნი მიიქცევიან ხოლმე საადგილ-მამულო კომისიაში,— ამდენ-ამდენი გვაკლია და გვასესხეთო. კამისია შეძლებისა და გვარად დახმარების ხელს აწვდის და ამდენს ვალს მოკლე ვადით და სულ მცირე სარგებლით, ესე იგი 4 პროცენტად.

საადგილ-მამულო კომისია ღონიერი რომ იყვეს თანხებით, სასწაულს მოახდენდა, მაგრამ მაგარი ისაა, რომ იგი უთანხო და უღონოა. მისი გაძლიერება და გაღონიერება უპირველესი საგანი უნდა იყვეს ჩვენის ეკონომიურის პოლიტიკისა. იმას რა ემჯობინება, რომ ჩვენს თავს ჩვენვე მოუაროთ, ჩვენს წყლულს ჩვენვე დავადოთ მალამო.

დღევანდელი ლაშქარ-ომიანობა დიდად შეაფერხებს ამ სასიქადულო ოპერაციებს.

ბანკის ქალაქები დაეცა და როდის აიწვეს, ვინ გამრიცხოს. საგლეხო ბანკის მოწმობანი ჰლირს ამ ქამად თითქმის ერთი მეხუთედით ნაკლები. ხუმრობა არ გახლავთ მყიდველისთვის ერთი მეხუთედის დაკარგვა. ას თუმან სესხზე ოცი თუმანის დანაკლისი დიდი და დიდი ზარალია.

მოკლედ ასეთია დღეს ვითარება საადგილ მამულ-ლო ოპერაციებისა. მიუხედავად ყველა ამისა, საადგილ-მამულო კომისიის წრეგანდელი მოქმედება ფრიად საყურადღებოა. იგი ხელს უშობდა მამულის მსყიდველსავე შეღავათიან სესხით და შემწეობასაც უზენა ისეთს დაწესებულებას, როგორცაა ს. ყაზბეგში არსებული საქსოვი სახელოსნო. უკანასკნელს მისცა 500 მან., ხოლო საქაშეთის მეხილეთა ნორჩ საზოგადოებას 100 მან. ს. რუისში დიდი ხანია მოღვაწეობს ქ. ნ. დ. დეკანოზიშვილისა. იგი ამზადებს საუცხოვო აბრეშუმის თესლს. ფარდულის ასაგებად კომისიამ ასესხა პირიანი სარგებლით (5) ასოცდაათი თუმანი.

კახეთში ეს ორი წელიწადია მოქმედობს თუმთა და კახთა ამხანაგობა, რომელსაც აზრად აქვს შეიძინოს საღვწი მანქანები. უკვე შეიძინა ორი დიდი მანქანა ლირებული თიოქმის 20,000 მანეთად. ამ ფრიად სახეირო და სასარგებლო ამხანაგობას კამისია მიეშველა სესხით 5000 მანათით.

მიმდინარე 1914 წელს აი ვის დაეხმარა კომისია მამულის შექმნაში: 1) სოფელმა წალასყურმა 578 დესეტინა მამული ტფილისის ახლო. კომისიამ ასესხა 3000 მ. 2) ჯავახეთსა და სამცხე-საათაბაგოს შესდგა ამხანაგობა ორმოცის კომლისა. ამათ შეიძინეს თ. ბარათაშვილებისაგან მამული აღბულა-ლისა და მანგლისის რაიონში 1297 დეს. ამ ქართველთა პირველ ახალშენს კომისიამ ასესხა 7000 მანათი, 3) თიანეთში ხევსურებმა იყიდეს 35 დესეტინა ფლ. ჰამბალოვისაგან და კომისიამ ასესხა 600 მან. უამხესხოდ სყიდვა მამულისა ყოველად მოუხერხებელი იქნებოდა, რადგან საგლეხო ბანკიდან სესხის აღება გაძნელდა. 4) ს. საქაშეთის ამხანაგობამ შეიძინა თითქმის 600 დეს. სარწყავი მამული. საქმის გასასწორებლად საგლეხო ბანკში საქირო იყო 1000 მანეთი და ამ ფულით ხელი გაუმართა ამხანაგობას. 5) ს. ბარნაბიანთ-კარმა შეიძინა მამული თ. გ. ო. ამილახვის მეუღლისაგან პირად აღებულ აშურიანში 154 დესეტინა, დასჭირდათ ორასი თუმანი და კომისიაში იშოვნეს. 6) ს. ბოსლემბა შეიძინეს სომხით-საბარათიანოში იზრაილის მწვალელებისაგან 300 დეს. ისესხეს 2000 მ. 7) მდინარე

ივრის პირის გასამაგრებლად თ. თ. ნ. ზოლყაშვილს ყარაბულაღელს ათხოვა ერთი წლით 1000 მან. 8) ყვარლის მცხოვრებთა ამხანაგობას ათხოვა 700 მან. ამხანაგობამ შეიძინა თ. ალ. და დ. ნიკ. ქაჭკავაძიანთაგან 530 დეს. 9) ზემო-გომის ამხანაგობას ასესხა 1000 მ. შეიძინა ამხანაგობამ 84 დესეტინა, დესეტინა 164 მ. 20 კაპეკად. 10) თ. მ. ა. ანდრონიკაშვილს დაეწვა ბადიაურში შესანიშნავი წისქვილი. მის აღსადგენად კომისიამ ასესხა ანდრონიკაშვილს 6500 მან. 11) ს. თორტიზის აზნაურებმა და გლეხებმა უნდა გამოიყვანონ სარწყავი არხი დიდ ლიახვიდან, სიგრძით ათი ვერსი. საქიროა თითქმის 10,000 მ. ამ საქმის დასასრულებლად გლეხებს აქვთ სამეურნეო თანხა 4000 მ. და ეს ფული იქიდან ისესხეს. აზნაურებს წილად შეხვდათ 2000 მან. ნაღდი. ეს წილი კომისიამ ათხოვა თორტიზის აზნაურებს. 12) ს. არაშენდამ (საგურამო) საჯარო ვაქრობით შეიძინა 350 დეს. დააკლდათ 12.000 მ. ექვსასი თუმანი კომისიამ უშოვნა სასოფლო-სამეურნეო ბანკში, ხოლო ექვსასი თვითონ ასესხა. თუ კამისია დროზედ არ მიშველებოდა სოფელს, მამულიც ეკარგებოდათ და ბეც 4000 მან. 13) ს. ყალამშა სომხით-საბარათიანოში; იყიდეს იზრაილის მწვალელებისაგან 200 დეს. მამული, ყოფილი თ. ქობულაშვილებისა. კომისიამ ასესხა ამხანაგობას 1400 მან. 14) დიღმელებმა იყიდეს შარშან და წრეულ ორი მამული; ერთი განსვენებულ დ. სარაჯიშვილისა წოდორეთი 795 დეს. და ვეძისი—688 დეს. აზნაურ შიოვეისაგან. ამხანაგობას დასჭირდა 1280 მ. და კომისიაშეც ასესხა ორის თვით.

ამას გარდა საადგილ-მამულო კომისიამ თავის სახარჯო თანხიდან გადასცა ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებას წრეულ 12.000 მანათი.

ამ კომისიისავე ხელში მყოფი სასოფლო-სამეურნეო თანხა ხმარდება შემდეგ მამულების შექმნას: საბურთალოზე—120 დესეტინა, ატენისას და ყვარლისას. ატენში შეიძინა 32 დეს. 7000 მანეთად. ამ მამულს უვლის და ჰპატრონობს ქართული სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოება, ხოლო ყვარლისას (ილიასეული სახლ-კარი 1 დეს.) ქ. შ. წ. კ. გ. საზოგადოების თელავის განყოფილება.

დასასრულ ურიგო არ იქნება, თუ არ დავივიწყებთ და გვეხსომება, რომ ტფ. გუბერნიის გლეხთა სასოფლო-სამეურნეო თანხმა (მისი დამარსებელი და სულის ჩამდგმელია თავ. გ. დ. შარვაშიძე. ხოლო თანამოზიარე და მრჩეველი ილია ქაჭკავაძე), ერთად ერთია ამ ტიპის მთელს იმპერიაში. ერთად

ერთია აგრედვე თვისის მოქმედების ხასიათით ჩვენი საადგილ-მამულო კომისია მთელს რუსეთში. ჯერ-ჯერობით რუსეთის თავად-აზნაურობას ამის მზგავ-სი დაწესებულება არ შეუქმნია და როდის ინებებს, არ ვიცით. საადგილ-მამულო კომისიის ნათლიად სა-მართლიანად უნდა ჩაითვალოს მიხ. ვ. მაჩაბელი.

ალ. ყიფშიძე.

„შვიდი კაპიკი“

ჩვენ ყურამდის მოაღწია უტყუარმა ამბავმა.

ახალ ცნობილ სომხურ გაზეთ „კავკასკოე სლოვო“-ში ქართველებიც მუშაობენ.

ყოველ გულუბრყვილო ქართველისათვისაც ნათელია ის, რა მიზნისათვის დაიბადა და სცოცხ-ლობს ეს გაზეთი:

განსაკუთრებულ სომხის პოლიტიკისათვის.

იმ პოლიტიკისათვის, რომლის საამური გემო ამ უკანასკნელ წლებში ქართველობამ იგე-მა... და ერთსულოვნადაც ზურგი უბრუნა. რომ ამ

სპეციფიურ გემოს თავი მალე მაინც არ ეჩინა, მისმა მესვეურებმა ბ. ბ. დოლოუხანოვ-ხატისოვებმა რუსი რედაქტორი მოიწვიეს.

ეხლა ქართველ „მწერლებსაც“ აგროვებენ და სჩანს კიდეც მოაგროვეს

ამ გაზეთის პარონი კაი ფასსაც იძლევიან: პეტიტის თითო სტრიქონში—შვიდ კაპიკს.

სჩანს ამ კაპიკების გემომ ზოგი ერთი ქართველ-ნიც, და მათ შორის „ცნობილი მოღვაწენიც“ წაიტყუა.

და ეხლა მათ ამ გაზეთის მუდმივ თანაშემ-წეებადაც ნახავთ.

თუ ბარიათინსკის ქუჩაზედ ჩაივლით, რედაქ-ციის ბალკონზედაც ხშირად იხილავთ...

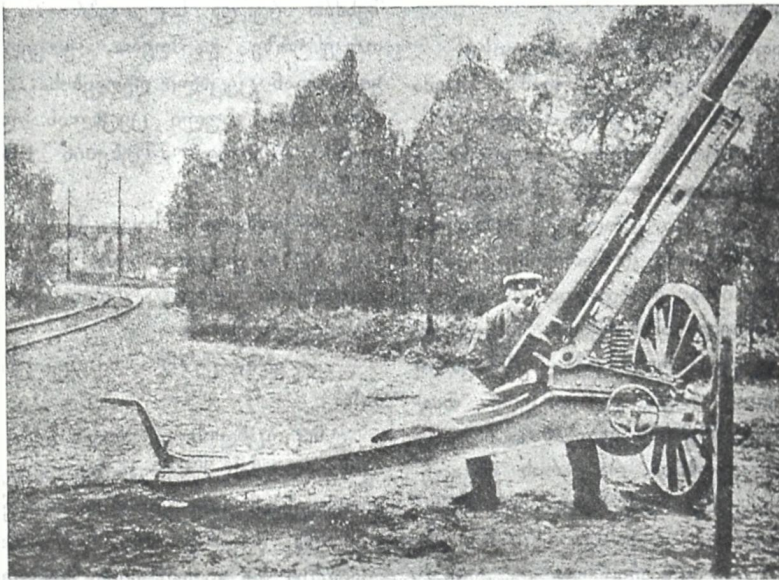
მაგრამ მარტო იმათ ზურგებს,

რადგანაც სახეს მალავენ.

პატიოსან ქართველობისაგან მალავენ.

ჩვენც დავმალავთ... რადგან მეტად უსიამოვნოა იმ სახეთა ხილვა, რომელთაც ზედ აწერია: „შვიდი კაპიკი“.

ნაცარა.

გერმანული ზარბაზანი ჰაეროპლანების და ჰაერის გემთა საწი-ნალმდეგოდ.

მძინარე ამირანი

(ძღვანელ ქ-ნ ეკ. გაბაშვილს)

„კავკასიის ქედზე იყო ამირანი მიჯაჭული
ყვავ ყორანი ეხვეოდა, დაფლეთილი ჰქონდა გული“.
აკაკი.

„ოჰ, დედაჩემო! საღმრთო კერავ' ოჰ, ჩემო ერო!
ხედავთ, რარვიად ვიტანჯები სიმართლისათვის“
მსძილე (პრომეთეოსი).

...ქალწულმა განთიადმა ფრთები შეათამაშა. უიშველ მხრებზე ჩამოწეწილი ნაწნავები შეისწორა, ღიმილის სამოსელში გამოიკვალთა და ფეხ-აკრებით მიეპარა მდელიოზე მიძინებულს ყრმა სიცოცხლის ღმერთსა. არც კი აცალა გამოფხიზლება: ხუჭუჭა ნაწნავები შამოახვია, შმაგი კოცნით გამოაბრუა და, ვიდრე ის კოცნას დაუბრუნებდა, ელვის სისწრაფით აიზიდა ვარდისფერ ღრუბლით. ცაღვერცხლის ზარი აწკრიალდა. ცქვიტმა ტაროლა-მაც ვერ დამალა თვის აღტაცება: ბზრიალ-ტრიალით მზის ასულის სადღღაფლო ცეცხლის ხომალდს წინ გამოუძღვა და მომხიბვლელ ხმით დაიძახა:

— ვიშ! გაზაფხული!.. გაზაფხული!..

ხევ-ხევში ვილაც ჯადო ქარი მაჯავრელასავით წამოიჭრა, ნარნარი ხმები წამოიკრიბა და იელსავით მოსდო მთა-ბარსა:

— ვიშ? გა...ზაფხული!.. გა...ზაფხული!..

ფოთლების ჩრდილ-ქვეშ განაბულმა ნიავმა იღროვა. ფრთები გაშალა. გაინავარდა ველის პირად და ჯერაც გონზე ვერ მოსულ სიცოცხლის ღმერთს ნორჩი გულ-მკერდი აუღელვა. ისიც წამოხტა. პირუბანელა აედევნა. ოდნავ შეჭვრიპა ვარდის პირით ცის აიაზმა და კდემამოსილ ყვავილებთან მოჰყვა არშიყობასა. ლაზღანდარა! ნიავთან დამოყვრებით მის საქციელს იმეორებდა: ქალწულ კაკიებს სიწითლით სწვავდა. რიგს კაბა შემოაფხრიწა, რიგს გულის პირი, რიგს ოქრომკედი თავსაკრავი, რიგს კიდევ აღმასის ყელსაბამი ჩამოაწყვიტა და იქვე მიწაზე გაუბნია, რა არის ანგარე-ბაში არ ჩამომართვან... ამგვარი სამკაულების შექმნისთვის არ მოვსულვარო. თან კი ნიავს ვერ ჰშორდებოდა, ხელი-ხელ გადახვეული, თვითონაც სამოს შეფხრეწილი, ფმა-აწეწილი ცეკვით მიჰხტოდა და გიჟურ სიმთვრალით იმღერდა:

— ოჰ, სიყვარულო... სიყვარულო... სიცოცხლის წყაროვ!

ჯადო-ქარი გამოძახილი საიდანღაც უცნაურად გამოტყვრა. ახლა ამის ხმა მოიტაცა და მოჰყვა ძახილს:

— ოჰ, სი...ყვარულო!.. სი...ყვარულო! სი...ცოცხლის წყაროვ!..

ანკარა წყაროს პირზე სუსამბარს ღია გულ-მკერდზე შროშანა ჰეპელა მიჰხუტებოდა. ვნებით დამთვრალს წყვეტების დროს მარამშის ლეჩაქი გადასცურებოდა, სიშიშვლე ვერაფრით დაეფარა და ვერ შეენიშნა, თუ მთვარის სხივებზე ამოცოცხლებული ფერიები როგორ შემოჰხვეოდნენ და დამცინავი ყიყინით მის გარშემო ფერხულს უვლიდნენ. თვით ფერიებიც გართობილიყვნენ ამ თამაშით, როდის—როდის შეჰნიშნეს, განთიადმა წამოგვისწრო. ეხლა იკითხეთ მოკურცხვლა. ყიყინ-კისკისით გადაეშენენ ზვირთთა შუაგულს. ჯერ წითელ თევზებს დაუშინეს ოქროს კენჭები, სდიეს, სდიეს, ვიდრე მათ ღურღუმში არ შეიტყუეს. მხოლოდ აქ შესდგნენ. აქეთ-იქით გაცვივდნენ, რიგი ეახლა თვის დედოფალს ფსკერის უბეზე, რიგი კიდევ მარგალიტით მორთულ ლოკოკინის სადაფის კოშკში შეიმალა. მათგან მიტოვებულ ადგილას კი ბაქიამ იწყო ხტუნაობა. მას მალე ნუკრი გამოუხტა, გაუთამაშა... იქ გნოლთა გუნდი გამოგოგდა... კაკბე-ბიკ საღღაც ახმაურდნენ... ირგვლივ კი მაყვლოვან ქალაქში ფრინველთა გუნდმა ჟღივილ-ხივილით შესძრა არე და საღვთაებრიო ჰიმნი სიცოცხლის ორკესტრზე დაიმღერა, ყოველგან სიხარული... ყოველგან ცეცხლი ღვთაებისა... ცის ჰარმონია... თვით მზის ასული ცეცხლის დროშას მოაფრიალებს და სრულ მშვენების სახებასა აღტაცებად ჰქმნის!

— ვიშ, ვიშ, სიცოცხლე!.. აღტაცება!..

იძახის ყოველი არსი და ამ ჰიმნს დაუდევარი ჯადო-ქარი კვლავ კიდიო-კიდემდე დააქროლებს მაჯავრელა ხმით:

— ვიშ, ვიშ!.. სი...ცოცხლე!.. აღტაცება!..

სიცოცხლის ფერხულს ვერ ჩაჰმობდა მხოლოდ მყინვარი. მის მწვერვალზე გამეფებულ ოლიმპიურს იღუმალლებას ყვავ-ყორანთა მძაფრი ჩხავილი თუ არყევდა. წიალ-წიალით ფარა-ფარად მზეს აბნელებდნენ და გააფთრებით მისეოდნენ საუკუნოებით ნანდერძევი გმირთა-გმირის ლეშს. მისი დახავსებულნი მკერდი საწნახლად ამოეთხარნათ და ბასრი

ბრკეალეობით მარდად სწურავდნენ მის დამკვრახულ მტკივანა გულსა. წითელ-ლოყება მაქარი თერგის მრისხანე ტალღებად მოჭქუხნა, ცამდე სტყორცნი-და შარდევანსა და, ვით შხის სისხლი საღამოს ჟამ ზე, ისე ჰღებავდა გედათ მფრინავ ქულა ღრუბლებსა. თვითონ გმირი კი უძრავად იყო მიჯაჭული, მძიმედ სუნთქავდა, თითქოს ყრმა გაზაფხულის სი-ცოცხლე აღარ ჰყოფნიდა მის ობ-მოდებულ დასი-ვებულ მკერდს. მძიმე სარქველად დამხოზოდნენ თვალთა გუგნი. არავითარი შებრძოლება... ან საყ ველური... დამქკნარა ველი სიამაყისა... თავისუფ ლების... მისი გმირობა... უკმეზობა... სულის სიახ-ლე... აზროვნების ცეცხლს მოსწყვეტია ცხოველი ალი და ნების სიკვდილს შეუპყვრია მისი არსება!.. მის ჭრილობათა ყვაილებიც კივად იშლებიან, ყორანთა ფრთების ქარიშხლის ისრებს გულგრილად შეჭყურებენ და უსიტყვოდ აგლეჯინებენ ხავსმოდე-ბულ ხუჭუჭა კავებს. ერთად-ერთია მოჭირისუფლე, მის ტანჯვასთან შეერთებული მწუხარე დემონი: უჩინარ სახით გულხელ დაკრებილი სდგას მიჯაჭულ ცოცხალ ცხედართან, მას არა სჯერა არსებობა სადმე სიმართლის, ანუ ზღაპრული მეუფისა. შუ-რის თვალეობით მიშტერებია სივრცეს, მქროლავ ქარიშხალს ატანს თავის თმების ნავლეჯსა, თან პირს იხკავს და თან ჰკივის მხოლოდ ერთ კითხ-ვა:

— ოჰ, რისთვის?... რისთვის?... ან როდემდის?... ნეტავ როდემდის?!

მის მოპასუხედ მხოლოდ იგივე ჯადო-ქარი დედაბერია, იგი დასცურავს სივრცის ტალღით და მაჯავრელა თუთიყუშის ხმით აძლევს პასუხად მისივე კითხვას:

— რისთვის?... ოჰ, რისთვის?... ან როდემდის?... ნეტავ, როდემდის?!

დ. კასრაძე.

ქ რ ო ნ ი კ ა

უუნალ „კლდის“ რედაქცია იღებს შემო-წირულებას ქართულ თეატრის აღსადგენად.

მიიღო შემოწირულებანი: ექ: დ. ჯავახიშვი-ლისაგან — 20 მან., ირინე და ნათელა ვაჩნაძისაგან — 5 მანეთი, ციალა და ბიკიკო გაბაშვილებისაგან — 5 მან., გივი ჯავახიშვილისაგან — 5 მან.

სამშაბათს, 7 დეკემბრისთვის, თავად-აზნაურო-ბის დეპუტატთა და წინამძღოლთა საკრებულოს დარბაზში ქართულ საკულტურო-საგანმანათლებლო დაწესებულებათა წარმომადგენლების თათბირი მოხ-და ქართულ თეატრის აღდგენის თაობაზე. აირჩიეს 29 წევრი კომიტეტისა, ორი საპატიო თავმჯდომარე და ოთხი საკანონმდებლო დაწესებულებათა წარ-მომადგენელი. სია საბოლოოდ დასამტკიცებლად წარედგინება ქართულ დრამატიულ საზოგადოების საერთო კრებას. სიაში კომიტეტის წევრებად დასა-ხელებულნი არიან: განდგვილი (ერისთავი), კნენა მ. ვ. ორბელიანისა, კნენა ა. მ. წერეთლისა, კნენა ე. მ. წულუკიძისა, თ-დი ნ. რ. ერისთავი, თ-დი ნ. დ. ერისთავი, თ-დი პ. ი. თუმანიშვილი, ვ. რ. ყიფიანი, გ. მ. ლასხიშვილი, გენერალი გ. ნ. ყაზბეგი, ნ. ნ. ჟორდანი, ს. გ. ფირცხალავა, დ. ვ. ვაჩნაძე, გ. ნ. დიასამიძე, გ. დ. ჟურული, ს. ი. ფორაქიშვილი, ა. მ. ძეგველოვი, გ. ბ. გვა-ზავა, ნ. ი. ქარცივაძე, ვ. დ. ლამბაშიძე, ი. გ. გომართელი, ვ. ლ. გუნია, ნ. გოცირიძე, ა. წუ-წუნავა, ე. ს. თაყაიშვილი, ა. ვ. ჭიჭინაძე, თ-დი დ. ე. ჩოლოყაშვილი, ზ. პ. ფალიაშვილი; კომი-ტეტის თავმჯდომარედ საგუბერნიო მარშალი თ-დი კ. ნ. აფხაზი საპატიო თავმჯდომარეებად მსცოვა-ნი მგოსანი აკაკი და თდი ა. სუმბათაშვილი (იუ-ჟინი). კომიტეტში საკანონმდებლო დაწესებულება-თა წევრთაგან ჩარიცხულ იქნებიან: სახელმწიფო საბჭოს წევრი თ-დი ა. დ. ერისთავი, სახელმწიფო-სათათბიროს დეპუტატები: ვარლამ გელოვანი, კარ-ლო ჩხეიძე და აკაკი ჩხენკელი.

როგორც დანამდვილებით გავიგეთ, ქართ. დრამატიულ საზოგადოებას დაუდგენია პასუხისგე-ბაში მისცეს არჩილ ავალიშვილი, რომელსაც ბრალდება 2000 მანეთის გაფლანგვა. ეს სწორედ ის ავალიშვილია, რომელმაც გაფლანგა 7000 მან. ქ. სათ.-აზნ. გიმნაზიაში და როგორც ამბობენ, ასეთსავე „მოღვაწეობას“ ეწეოდა ქუთაისის დრა-მატიულ საზოგადოების გამგეობაში.

ქართველების ვაჟკაცობა.
ავსტრია-პრუსიის საზღვრებიდან ჩვენ გვატყო-ბინებენ, რომ ქართველი ჯარისკაცები და აფიცრე-ბი საუცხოვო ვაჟკაცობას და გმირობას იჩენენ. **Всѣхъ почи безъ исключенія**, როგორც სწერდა ერთი რუსი აფიცერი თავის მეგობარს, ბევრს წმინ-და გოგონის ჯვრებიც მიუღია ბევრს... ხის ჯვრები.

ამასაც მოწმობს სია მოკლულ-დაჭრილ ქართველ აფიცრებისა. მეტად უცნაურია მარტო ის, რომ რუსეთის სატახტო გაზეთებში, სადაც ვაჟაკური ბრძოლა ბევრი მეომრისა მუდმივ იხსენიება, არც ერთი ქართველის სახელი არ მოიპოვება.

ახალი სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობა „ანკარა“. თბილისში დაარსდა ახალი სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობა „ანკარა“. ამხანაგობა მოქმედობს წვრილ სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობათა 1908 წ. ნორმალურის წესდებით. ამხანაგობას, როგორც აღნიშნულია მის მიერ გამოცემულ მოწოდებაში, მიზნადა აქვს: „შეიძინოს თავისუფალი მიწები და მშრომელი მუშა წევრების გამრჯელო-

ლევან გაბაშვილი (ქრილობისაგან გარდაცვალებული).

ბით, მეურნეობის მოყვარულთა მხნე მოქმედებით და ამ საქმის მკოდნე პირთა ხელმძღვანელობით დაამუშაოს ეს შეძენილი მიწები და საზოგადოთ ფართოდ აწარმოვოს აქ მეურნეობის ყოველი დარგი თავის წევრთა ნივთიერ და სულიერ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად.“ აღნიშნულ მიზნის განსახორციელებლად ამხანაგობას განზრახვა აქვს „პირველ ყოვლისა შეიძინოს... მამული და დაუყოს თავის წევრებს სააგარაკო ადგილებად და პირად სამეურნეო წარმოებისათვის“ მიზანი ამხანაგობისა მეტად მარტივი და სიმპატიურია. დღეს ბლომად მოიპოვებიან ისეთები, რომელთაც სურვილი აქვთ გაიჩინონ სადმე მუდმივი კერა, მაგრამ დღევანდელ უკუღმართ პირობების გამო ათასგვარი დაბრკოლება ელობებათ წინ. ამხანაგობის საშუა-

ლებით ასეთებს ადვილად და ხელსაყრელ პირობებში შეუძლიანთ იშოვნონ ადგილი და შეძლების დავარად დაიმუშაონ იგი. ან მოაწყონ აგარაკები, რაშიაც დაეხმარება თვით ამხანაგობა. ამას გარდა ამხანაგობას მომავალში განზრახვა აქვს მოაწყოს თავის ახალშენებში მომხმარებელი დუქნები და თავის წევრთა ნაწარმოების გამსაღებელი საწყობები. ამხანაგობა „ანკარა“ თავისი მიზნის მიხედვით უახლოვდება ეგრედ წოდებულ „სააღმშენებლო კოოპერაციას“ (строительная кооперация). საქირაო ჩვენში სხვაგვარ კოოპერატივებთან ერთად გავრცელდეს ასეთი კოოპერატივებიც. ვუსურვებთ ნორჩს ამხანაგობას დღევანდელობას...

შუაგულ საქართველოს მეხილეთა ამხანაგობა. მკითხველთ უკვე მოეხსენებათ, რომ ქართლში დაარსდა მეხილეთა ამხანაგობა, რომლის მახლობელს მიზანს შეადგენს მეხილეთა ნაწარმოების გასაღება. ამხანაგობა სულ რამდენიმე თვეა, რაც დამტკიცდა და უკვე გადასდგა პრაქტიკული ნაბიჯი, თბილისის შუაგულ ადგილას, სასულიერო სემინარიის ძველს შენობაში (პუშკინის ბაღის პირდაპირ) გახსნა ხილის საწყობი და მალაზია. საწყობს აუარებელი ხილი მოსდის წევრთაგან. ამხანაგობის საქმეებს განაგებს გამგეობა, რომელიც ორ ნაწილად არის გაყოფილი. ერთი ნაწილი მოქმედობს ქართლში, ჰკრებს წევრთა შორის ხილს და უგზანვის საწყობს, ხოლო მეორე – აქ, თბილისში, განაგებს საწყობს და მალაზიას.

წ რ ე ს ა

გაზ. „ახალ ივერიაში“ (გაზ. „იმერეთის“ მემკვიდრე) ბ. ნიკო ნიკოლაძე ასე ახასიათებს დღევანდელ დიად ბრძოლას:

„უცნადა დაჭროლა ბუქმა ომისამ, და იმ წამსვე ეველასთვის ცხადი შეიქნა, რომ ეროვნება, ეროვნული თვით-არსებობა – რაგინდ მცირედი იყოს, – წასსულის „მურაღი“ მტკერე კი არა, უკვდავი და ცხოველ-მყოფელი ძლიერება უოფილა. გაგარდა თუ არა პირველი შეხი, კვამლივით გაჭქრს ბოღვა ხაღხთა-შუა მძობაზე და მუდმივ მშვიდობიანობაზე. ერთაშად მისიშო ეოველ მხრით ეროვნობის, ეროვნული თვითარსებობის (самобытность) უარ-

ყოფა. ერნი უოგელკან წამოდგენ, თითქო დიდ-
 ხნობით დარაზმული ჯარი, წოდებისა და ჰარტიის
 განურჩევლად, მამა-მამურის გრძობითა და შთამო-
 მავლურის მტრობით გაჟღენთილები. არაფის მთ-
 განს სხვა არაფრის ხმა არ ესმის, გარდა მოდგმი-
 ს, წინაშრების აღთქმისა და სისხლისა. ზირაფე-
 ბამ, კლასებმა, ჰარტიებმა უეცრად სიზმაროვით
 დაივიწყეს, რასაც მეთაურები მთელი სიტატსლის
 განმავლობაში უქადაგებდნენ: საკუთარი სარგებლობა,
 წოდების სიკეთე, ჰარტიის გეგმა. რაღაც უნებამა
 სტიქიურმა ძალამ ვეგლა ბრძოლის ველისკენ გაი-
 ტაცა, უარსაუფო ერთეულების საუკუნო ინტერესების
 დასაცველად. დღეს ის სიტატსლეს სწირავს მას,
 რასაც გუშინ არ სცნობდა. არა თუ მიშეაღნი,
 წვრილ-ფუნნი, თვით მათი მეთაურნიც კი საქმით
 უარჰყოფენ მათ მუღმივ მცნებას. ვინც აქამდე უაღ-
 რეს ძაღად ქვეყანაზე კლასთა-შორის ბრძოლას
 სთვლიდა, დღეს ამ კლასებს აერთებს, არიგებს,
 ამბობილებს ერის, ეროვნების სახელით და სა-
 სარგებლოდ. გუშინდელი მთრგუნველი მცირე ხალ-
 ხების თვით-მართველობის, დღეს მათ აღვიძებს და
 ჰატიყობს: „აღსდგეთ, აღმართეთ, შეიძინეთ
 თვითარსებობა“: ასე თავისთავად ჰქრება ბურსი-
 ვით, ბუნების ძლიერების წინ, უოგელი შემცდარი
 მოძღვრება, თუნდ ასი წლის შეტადინებობა იფოს

ზედ დახარჯული. ერის ბუნებრივ მისწრაფების მ-
 სასველად ხელფუნური საშუალება როდია საჭირო:
 დგება დღე და ბუნება თავის კანონებს ამარ-
 ჟვებს.“

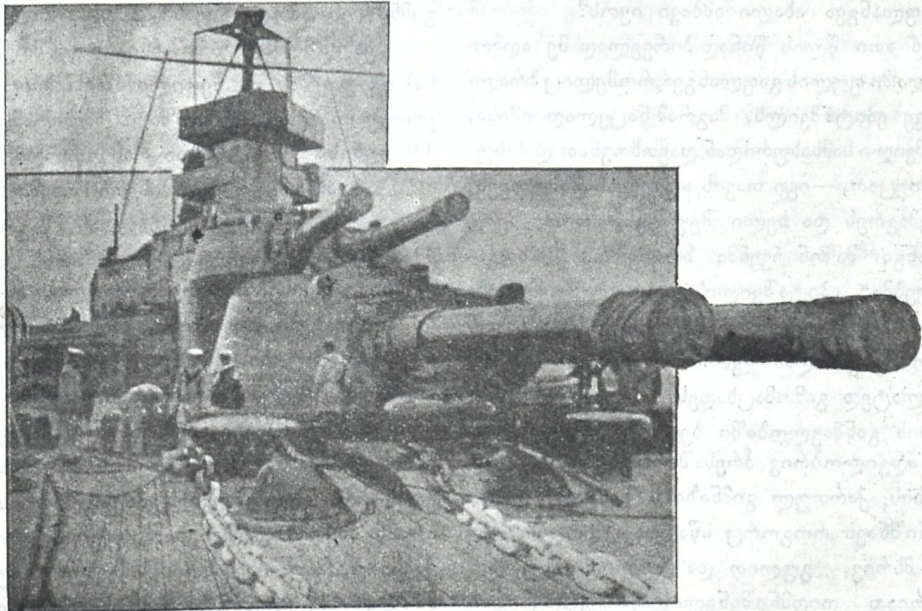
იმავე გაზეთის მე-3 №-ში ბ. ისარი მიუთითებს
 ქართველობის ღვაწლზედ კაცობრიობის წინაშე და
 ასე ათავებს თავის საინტერესო წერილს:

„ვისაც კი ქართველთა უკანასკნელი ისტორია
 წაუკითხავს, უნდა იცოდეს, რომ საკაცობრიო ის-
 ტორიაში ცოტა უოფილა მათი თავგანწირულის,
 გმირული ბრძოლის მსგავსი მაგალითი! დაიდა! საკ-
 ვირველია, ეს ჰატარა ერი რომ საუკუნეთა განმავ-
 ლობაში თავისი ერთეული ვინაობისა, რწმენისა და
 კულტურის დასაცავად ასე შედგრა იბრძოდა.

და მაშინ, როდესაც სისხლისაგან დაღლილმა
 ქართველმა ერმა რუსეთს შეაფარა თავი, მას უკ-
 ლებლად ჰქტნდა დაცული თავისი ერთეული ენა,
 ლიტერატურა, სარწმუნოება და ზნეწვეულებანი.

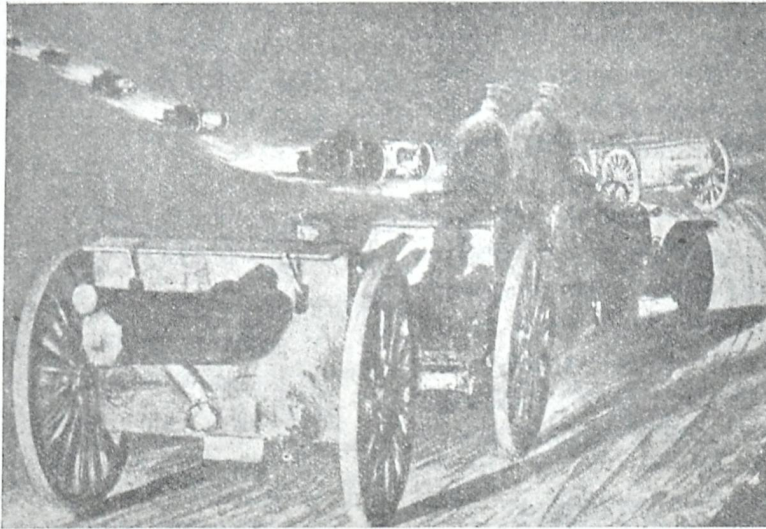
იმავე დროს ქართველობის მონაწილეობა დღე
 განდღეს დიდ ომში მრავალმხრივია.

და გვწამს, რომ ქართველთა დგაწლს არ დაი-
 ვიწყებენ.

ინგლისის დრედნოუტის ზარბაზნები.

ინგლისური მძიმე საავტომობილო არტილერია (ღამე მოგზაურობა).

ფულების გაფლანგვა თბილისის ქართულ გიმნაზიაში

თბილ. ქართველ საზოგადოებაში დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ქართულ გიმნაზიაში ფულის გაფლანგვის აღმოჩენამ.

გიმნაზიის კანცელარიის საქმის მწარმოებელი, დიმ. ეპიტაშვილიც დაუჭერიათ ქურდობაში და სამსახურიდან დაუთხოვიათ, ისევე, როგორც ავალი შვილი. ბევრისათვის, შეიძლება, ჩვენს გიმნაზიაში ფულების გაფლანგვა ახალი ამბავი იყოს?

სწორედ ათი წლის წინად პირველად მე აღმოვაჩინე გიმნაზიაში ფულის გაფლანგვა, რომელიც ბრალდებოდა იმავე ეპიტაშვილს, მაგრამ ნაცვლად იმისა, რომ ეპიტაშვილი სამსახურიდან დაეთხოვნათ ღ პასუხის გებაში მიეცათ, — იგი თავის ადგილას დასტოვეს, ნიადაგი გაუმავრეს და ხელი შეუწყეს, რომ მეტი ფული ეფლანგა. მაშინ ჩვენმა ზოგიერთა „საზოგადო მოღვაწეებმა“ ეპიტაშვილის ბოროტ-მოქმედება მიაფუჩჩეს, ის უმწიკვლო და პატიოსან კაცად დასახეს, ხოლო მე კინდამ ჯვარს მაცვეს და სამშობლოს მოღალატედ გამოამაცხადეს.

ათი წლის განმავლობაში ბევრი მილაპარაკნია და მიწერია ადგილობრივ პრესაში ჩვენს ეროვნულ დაწესებულების, ქართულ გიმნაზიის შესახებ, ბევრი ნაკლი აღმინიშნავს როგორც სწავლა-აზღრდის, ისე მკურნეობის მხრივ, გულით და სულით მსურდა, რომ ეს ფრიად დიდმნიშვნელოვანი ეროვნული დაწესებულება, რომელზედაც დიდძალი ფული იხარ-

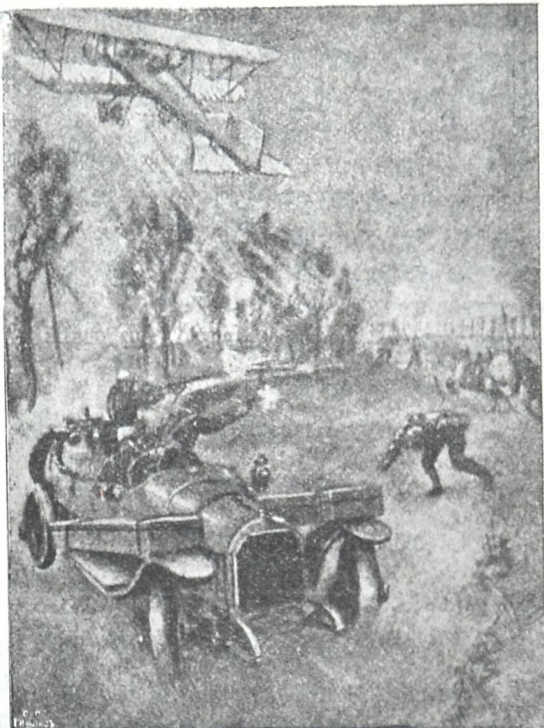
ჯებოდა და იხარჯება ეხლაც, კარგს ნიადაგზე ყოფილიყო დაყენებული, რომ ყოველ შეძლებულს ქართველს ეამაყნა ამ დაწესებულებით. მაგრამ, ყოველივე ის, რაც მე და სხვას უწერია და უქვამს გიმნაზიის შესახებ, რჩებოდა ხმად მღალაღებლისა უდაბნოსა შინა. გიმნაზია ხელმძღვანელებმა დალუბვის კარამდე მიიყვანეს... მხოლოდ წელს აეხადა ფარდა გიმნაზიის „მოღვაწეებს“...

ეხლა მოვალედ მიმაჩნია თავი მოვაგონო ქართველ საზოგადოებას ის წერილი, რომელიც მე დავბეჭდე ერთ-ერთ ტფ. გაზეთში ბ. ეპიტაშვილის შესახებ 10 ივნისს 1907 წ. აი რას ვწერდი მე მაშინ:

არიან ამ ქვეყნად ისეთი ადამიანები, რომლებიც რაიმე ბოროტებას სჩადიან. მაგრამ ასეთი მოკმედება შემთხვევითია, ის არ არის ადამიანის ბუნებრივი თვისებებით გამოწვეული, ასეთი ადამიანები ბოროტები არ არიან, მათ თან დაყოლილი არა აქვთ ბოროტების ჩადენა, გინი ჩქარა გრძნობენ, რომ დანაშაულობა ჩაიდინეს, საჯაროდ აცხადებენ ამას და გულწრფელად ინანიებენ ყველაფერს და ერთხელ და სამუდამოდ ჰგმობენ თავიანთ საქციელს. არა თუ პატივებს, პატივისცემის ღირსნიც კი არიან ასეთი ადამიანები. უცოდველი არავინაა ამ ქვეყნად, მათ თავიანთი სისუსტით უნებლიედ დანაშაულობა ჩაიდინეს, მაგრამ მათ თითონვე დასდეს მსჯავრი თავიანთ თავს, — ასეთი ადამიანები

დიხაც რომ ჰატივისცემის ღირსნი არიან. სულ სხვა მეორე ჯურის ადამიანები— იგინი აშკარად, ურცხვად, წინასწარ განზრახვით სჩადიან ბოროტ-მოქმედებას, საზიზღარად სარგებლობენ საზოგადოების ნდობით, ამავე დროს ცდილობენ დაჰფარონ თავი ანთი დანაშაული და როგორც უმანკო კრავი ისე გამოდიან საზოგადოების წინაშე და ხალხს ქვეყნის ამშენებლად და საზოგადო მოღვაწედ აჩვენებენ თავს. ხალხის, საზოგადოების წინაშე იგინი საზოგადო საქმისთვის თავდადებული, ზნეობით სპეტაკო, ქვეყნის მოამაგენი არიან, ხოლო ბნელ კუნძულში, სადაც ხალხი ვერ ხედავს, ქურდი, გაიძვერა, ხალხისა და საზოგადოების მოღალატე საზოგადო საქმის დამლუბველი. აი ამ უკანასკნელ ჯურის ხალხს ეკუთვნის ბ. ეპიტაშვილი. აქ არ შევუდგები საქმის არსებითად განხილვას, რადგან ეს ბევრ დრო და ადგილს თხოულობს. მაგრამ ამავე დროს არ შემოიძლია საყოველთაოდ არა ვსთქვა შემდეგი: ეპიტაშვილმა ისეთი ბოროტ-მოქმედება ჩაიდინა, რისთვისაც სასამართლო ღირსებას ახდის დამნაშავეს და გამასწორებელ რაზმისკენ გაამგზავრებს, ხოლო პატიოსან საზოგადოებაში არა თუ ხელს არ ართმევენ ასეთ კაცს, არამედ სამუდამოდ აძევებენ საზოგადოებიდან. ტყუილად ეპოტინება ბ. ეპიტაშვილი გამგე კომიტეტის ყოფილ წევრებს, იარევიზიო კომისიის წევრებს, ტყუილად იმედოვნებს მათ მიერ თავის გამართლებას და ფონს გასვლას. მოვახსენებ ბ. ეპიტაშვილს, რომ ზემოდ მოყვანილ თვალთაც არ უნახავთ ის საქმე, რომლიდანაც ამჟამად სჩანს თუ რა ბოროტ-მოქმედება ჩაიდინა მან. თავის დროზე მე განვაცხადე, თავდა-აზნაურთა საზოგადოების კრებაზე და გაზეთებშიაც (თბ. უურ. № 135 . 906 წ.), რომ ფაქტიური რევიზია არ ყოფილა, მხოლოდ ზეზეურად გადასინჯეს 1—2 წლის წიგნები გამოანგარიშების შეძლებით ჯამი გაუკეთეს იმ ციფირების, რომლებიც წიგნებში იყო ჩაწერილი. განა ეს რევიზიაა? განა ამ გვარ რევიზიით შეეძლოთ რისამე გაგება? არაფრისა. პასეკის საქმის შესახებ ეპიტაშვილის მიერ განმარტება აშკარა სიცრუეა. ყალბია აგრედვე ის ოქმი, სადაც შეტანილია თითქოს ჩემი ჩვენება ამ საქმის შესახებ. როცა მე 1901 წელს მიმიწვია ქართულ გიმნაზიის საამშენებლო კომისიამ საქმის მწარმოებლად, აღმოვაჩინე რომ კასის გამგეს ფულები გაეფლანგა. 1899—1901 წლამდე ამ თანამდებობას ასრულებდა ბ. ეპიტაშვილი და ცხადია გიმნაზიის ფულიც მისი ჯიბისკენ მიტურავ-

ერთი ეპაზოდი გერმანელ მწვერავ რაზმთან შეხვედრისა ფრანგულ ჰაეროპლანასაგან, რომელსაც თანა სდევს ყოველთვის ჯავშნიანი ავტომობილი.

და. როცა აშკარად დამტკიცდა, რომ ეს ბოროტ-მოქმედება ეპიტაშვილმა ჩაიდინა, ის ფულებს მოაშორეს, რომ გიმნაზიის ფულები მის ჯიბეს მოაშორებოდნენ, დააარსეს მოლარეს ადგილი და ამ ადგილზე ახალი კაცი დანიშნეს. როგორც ზემოდა ვსთქვი ასეთ დანაშაულობისათვის სხვას გამასწორებელ რაზმში უკრავენ თავს, საზოგადოება ქვა და გუნდას მიაყრიდა, მაგრამ ეპიტაშვილს სულ სხვა გვარად მოეპყრენ. აქ დიდი გავლენა იქონია ნათელ-მირონობამ, ნაცნობობამ და ის არა თუ გამასწორებელ რაზმში, გიმნაზიიდანაც არ დაითხოვეს. მართალია ფულის ყუთთან აღარ მიუშვეს, მაგრამ მწერლად ისევ დასტოვეს გიმნაზიაში. ეპიტაშვილს ფულები სჭირდებოდა და გიმნაზიის კასის ძირი გამოხრა. გიმნაზიის მესვეურებმა კასა შორს დადგეს რომ ეპიტაშვილი ადვილად ვერ მისწვდომოდა და თვითონ კი ისევ გიმნაზიაში დასტოვეს. მაშ ხომ ვერ გადაადგებდნენ? ეს კარგად იცოდა საამშენებლო კომისიის თავმჯდომარემ ნ. ზ. ცხვედაძემ და სხვებმაც. საინტერესოა შემდეგი

გარემოება: რომ უფრო მაგრად ყოფილიყო გიმნაზიაში, რომ გავლენიან პირების გული მოეგო, ეპიტაშვილმა შემდეგ ხერხს მიმართა, ამ გავლენიან პირებში ნათელ-მირონობის ქსელი ვააბა, ხელად გაჩარხა საქმე... ამგვარად ამ კაცუნამ, ფრიად დიდი გავლენა მოიპოვა სკოლაში. ვანა საქიროა ყველა ამის შემდეგ რისამემტკიცება? მხოლოდ ყველა ამას უნდა დაუმატოთ შემდეგი: მართალია ეპიტაშვილი დებულობდა რაღაც 50—60 მ. თვეში და ისე დიდებულად და ლაღად ცხოვრობდა, რომ საზოგადო ყურადღება მიიპყრო (რიით? ხარჯვით?).

(შემდეგი იქნება).

დიმიტრი დუმბაძე.

ჟურნალ-გაზეთთაგან

ინგლისი.

გაზეთ „რეზნი“ ბატონი ლევენი იხილავს, თუ რამდენად საფუძვლიანია გერმანელ მეცნიერებისა და ფილოსოფოსების ბრალდება, ვითომც ინგლისმა სრულიად უმიზეზოდ დაატრიალა დღევანდელი ომიო, ვინაიდან ბელგიის ნეიტრალიტეტის დარღვევა გერმანიის მიერ ამ უკანასკნელის საუკეთესო შვილებს საკმარის საბუთად აღარ მიაჩნიათ ომის გამოსაცხადებლად. წერილის ავტორი გამოთქვამს იმ აზრს, რომ განსაკუთრებით თვითარსებობის საკითხმა აიძულა ინგლისი ხელში იარაღი აეღო. იგი სწერს:

„რასაკვირველია, შეიძლება კაცი, როგორც უნდა იმ აზრისა იყოს ინგლისზედ, — გამოესარჩლებოდეს თუ არა იგი მარტო პატარა ეროვნებათა უფლებისა და საერთაშორისო ხელშეკრულების განუხრებულ წმიდა-წმიდის სახელისათვის, რომ აქ მისი ინტერესი არ იყოს ჩარეული, მაგრამ ისე თვალსაჩინოა ამ ინტერესის სიდიადე, რომ საჭიროა სიკანკებოდ თვალის დაბრმავება, რომ კაცმა იგი არ დაინახოს.

გერმანულ მსწავლულთა სპასუხად, ინგლისელებს შეუძლიან მოიყვანონ ინგლისელ ფილოსოფოს გობსის სიტყვები: სკიფთი, რომ ორჯელ ორი ოთხია, დაკავშირებული რომ იყოს აღმართა ინტერესებისთვის ბრძოლასთან, ჩვენ დღესაც არ გვეჩვენება გამრავლების ცხრილიო.“

ასკვიტის სიტყვა დუბლინში.

12 ენკენისთვის ქალაქ დუბლინში ბატონმა ასკვიტმა სიტყვა წარმოსთქვა მიტინგზედ, რომელიც ერთი მომენტთაგანია იმ აგიტაციისა, რომელიც დღეს სწარმოებს ინგლისში ჯარის კაცთა შესავრავებლად.

მე მოვედი არა როგორც წვერი ცნობილი ჰარტიისა—ამბობს ასკვიტი—არა როგორც ზოლიტიკური მოღვაწე, მე მოვედი, როგორც შეთაური შეფის მთავრობისა, რომ ვსთხოვო ირლანდიას დაიჭიროს თავისი ადგილი ჩვენი საერთო საქმის დამცველთა რიგში. ესაა არ არის არავითარი საჭიროება მთავრობის ქრევის გასამართლებლად თუ დასაცავად ამ მოვლენილ კრიზისის ხსენებში. წარსულში მომხდარა ომები, რომელთა შესახებ ჩვენ სხვა და სხვა აზრისა ვუოფილავართ.

გაისმოდა ხმა უკმაყოფილების ჩვენი დემოკრატიის მიმართ, შიშობდნენ ჩვენი ზოლიტიკური კურსის მართებულობის შესახებაც. გამოთქმულა ეჭვებიც ჩვენი საქციელის სამართლიანობის თაობაზედაც. თვით იმ ომის დროსაც, რომელიც ამ ასიოდე წლის წინად ნაზოქონის ბატონობის წინააღმდეგ გაუჩაღეთ, იყო ერთგვარი უმტირესობა, რომელიც არღვევდა ჩვენს ეროვნულ მთლიანობას. ეს უმტირესობა იქნებოდა შურადღებს არა მარტო თავის სიმრავლით, არამედ შემადგენელ წევრების გულწრფელობის და ზოლიტიკურ დირებულების მიხედვითაც.

არაფერი ამის მსგავსი დღეს აღარ არის. ჩვენ ჩვენს თავს ერთიან კრად ვგრძნობთ, ან უკეთ ერების ოჯახად, რომელიც გაერთიანებულა განურჩევლად სარწმუნოებისა, ჰარტიათა, ტომთა და ჭავისა, კლასთა და პროფესიებისა იმ ინტერესების და პრინციპების დასაცავად, რომელთაც სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ არა მარტო ბრიტანიის იმპერიისათვის, არამედ ევროპის იმისათვის, რაც კი რამ ძვირფასი მოიპოება ჩვენს ცივილიზაციაში, რაც კი რამ საოცნებოა კაცობრიობის პროგრესის მომავალისათვის...

ამის შემდეგ, სთელის რა გერმანიის მიზეზად საერთა შორისო ომისას, იგი მიმართავს ირლანდიელებს.

„როგორ შეიძლება ირლანდიის ხალხი ერულ დაუხვდეს პატარა ხალხების ძახილს, რომ მიუეშველათ თავისუფლებისთვის ბრძოლაში? როგორ შეიძლება, ირლანდიელებო, გულხელ დაკრეფილი

იყოთ, — რადგან სიფრანგეთთან და რუსეთთან ერთად ჩვენ ვცდილობთ ბოლო მოუღოთ იმ თავსუდობას, რომელმაც კაცობრიობის პროგრესს უოველკვარი აზრი დაუკარგა. მე მივმართავ ეროვნულ მოხალისეებს, მოუწოდებ მათ სანქაროთ ჩაეწირონ ჯარში. მე ვისურვებდი რომ ჯარში ირლანდიის კორპუსი იდგეს ცალკე, დამოუკიდებლად. ვაჭქრ ჩვენ შორის ძველი მტრობა. იგი როგორც შემოდგომის ფოთლები გაიფანტა ოთხივე კუთხივ. ჩვენ შევადგენთ ერთ ერს. აქ იძულებასე დაპარაკი არაა. მე მრწამს რომ თქვენ ნებაყოფლობით მოგვეცემთ ჯარისკაცებს, როგორც თავისუფალ ზვარაკს თავისუფალ ხალხისას...

„ბელგია პატარა აფუგებელი მხარეა, იგი სრულიად არ არის დანტერესებული ევროპის დავაში, აბა როგორ იფიქრებდნენ გერმანელები რომ ეს პატარა ქვეყანა მხად იქნებოდა თავისი მიწა-წყალი მოეწყო თავისი შვილების სისხლით, რომ მისი სოფელ-ქალაქები გადაეხრებოდათ და გაეცარებოდათ რომ ის ძვირფასი საკანძური, რომელიც უანდერძებია წარსული დროის სათნაბებს, შეცნებებს და ხელფანებს, ფერფლად ქრეულიყო? და ეგელა ეს იმიტომ რომ დაეცვა ნეიტრალიტეტის ხელშეუხებლობა.

მცირე-რიცხოვან ხალხის ეგზომ მტკიცე სიყვარული თავის პატარა ნაჭერ მიწისადმი, რომელიც საბრძოლველ გამოიყურება რუქასედა, სიამაყე და შეურევველი სიყვარული თავისუფალ ხალხის თავის თავისუფალ სახელმწიფოსადმი, ეგელა ეს ისეთი საკითხებია, რომლებიც არ მოლანდებია პატრდა-მელ ფელსოფოსებს. ისტორიამ იშვიათად იცის ასეთი უსწორ-მასწარობა თავდასხმელ და თავდამცველ მხარეებ შორის. მორადური უთანასწორობაც და სულ ცოტა რომ ვსთქვათ, ამავე ზომისა იყო, ვინაიდან ბელგიალთა წინააღმდეგობამ არა მარტო შესცვალა კომპანიის მსგელელობა, მან დაუმტკიცა კაცობრიობას, რომ იდეებს, რომლების არც აწონვა შეიძლება და არც გაზომვა, ჯერ კიდევ შეუძლიათ ხალხსა ადრე თოვანება და ამოდრევა“... „რ. ვ.“

რუსეთი.

ლატიშელი პუბლიცისტი ლეო ობოლინი ეხება „რუსკ. ვედ.“-ში ეროვნებათა საკითხს (ინაროდცებს) და ამბობს:

„მთელი საუკუნოები ვცხოვრობდით ერთმანეთის გვერდით, მაგრამ ჩვენი სული ერთი-ერთმანეთს

დამორებული იყო... ესლანდელმა ომმა შესცვალა დირებულებანი და ერთი თვის განმავლობაში შესაძლებელი გახდა საერთო გზის გამანახვა. საერთო სამშობლოს კეთილდღეობისათვის, მისი კულტურის კონტენტრაციისათვის აუცილებელია დიფერენცია ცხოვრებისა, მისი ჩაწილებისა — სხვა და სხვა ეროვნებათა.

მიეცით ეგელა ერს თავისუფლება მისი საკუთარი ცხოვრებისა და აზროვნებისა და დარწმუნებული იყავით რომ გაიზრდება ჯამი ჩვენი საერთო სამშობლოს კულტურისა. არის ბევრი რამ რის წაყვაც შეგვიძლიან ერთი-ერთმანეთისაგან. აქამდის კრიტიკას და სიძულვილს ვსწავლობდით, ესლა ვისწავლობთ ურთიერთობა და ერთმანეთის შეცნება. არა დაჯანა, არამედ ხელი-ხელ ჩაკიდებული მუშაობა. გჟერადეთ, რომ „ინოროდცებს“ უუვართ უეგელაფერი კარგი, რაც რუსებში არის... და არის ისეთიც, რაც შეუძლიანთ რუსებს ისწავლობნ ინოროდცებისაგან. ეოველ ერსა აქვს თავისი ბედი და ხსიათი, რომელიც შეორისთვის გამოსაღება .. ძალა ძმურ კავშირშია. ნუ დავიფიქვებთ ინგლისის მაკალითს.

„რუს. ვედ.“

ოსმალეთი.

ოფიცოზ „ტანინს“ მოჰყავს მოწოდება, რომლითაც მეფის მოადგილემ კავკასიაში მიმართა სომხებს; რათა სომხებმა მგზავსად ლაზარებისა და ლორის-მელიქოვისა და სხვათა, სიმართლითა და ერთგულებით ემსახურონ რუსეთს და სწამდეთ, რომ რუსეთის ძლევამოსილი იარაღი მიანიჭებს მათ თავისუფლებას რუსეთის ხელმწიფის პსკობრის ქვეშ და დასძენს:

„ჩვენა ვიფიქრობთ, რომ მეფის მოადგილე სციდილობს ამ მოწოდებით გავლენა მოახდინოს ოსმალეთის სომხებზე, რომლებიც ერთგულნი არიან ოსმალეთისა, სადაც მთელი ხუთა საუკუნის განმავლობაში შეუნარჩუნებიათ თავიანთი ეროვნობა, სინდისის თავისუფლება და სტერეათ მაღალი სახელმწიფო ადგილები. თუ მეფის მოადგილეს სასეში ოსმალეთის სომხები ჰქვავს, რომლებიც ოსმალეთის ჯარში იმოფეიბიან რუსეთის საზღვარზედა, ტუეილად დაკარგული გარჯაა, რადგან ოსმალეთი მკაცრ ნეიტრალიტეტს იცავს.

„ტანინი დასკვნის: არ შეგვიძლიან ვიფიქროთ, რომ ეს მოწოდება მიმართული იყოს ოსმალეთის ერთგულ ქვეშევრდომ სომხებისადმი, რად-

გან უოველ შემთხვევაში ჩვენც დარწმუნებული ვართ, რომ დადგა უკვე ერთნების განთავისუფლება-დამოუკიდებლობისა. (რ. ს.)

ომი და მამასადამე შედეგებიც გათვალისწინებული უნდა ჰქონოდათ.

სომხები.

ახალ რუსულ-სომხურ გაზეთში „Кавказское Слово“ ვინმე მ. ბერბერიანი ფრიად საინტერესო წერილსა სწერს „სომხების საკითხზე“. შეეხება რა სომხების მდგომარეობას ოსმალეთში, იგი აღნიშნავს, თუ როგორ სისტემატიურად უცრუდებთ იმედები და უკანასკნელი „რეფორმებიც“ როგორ გაბათილდნენ საერთაშორისო ომის გამო.

„და ესაა ლაზარაკია რეფორმებზედ კი არა, არამედ იმისთანა სისხლის ღვრის თავიდან აცილებაზედ, რომელიც სომხებს დაუჭდათ სულ ახლო წარსულში 300,000 სულად...“

ცხადია, რომ სომხები ოსმალები მთავრობის თვალში, აბდულ-ჰამიდის და ენვერ-ბეის დროსაც, არიან აჯანყებულნი უკვე იმიტომ, რომ რუსეთისაკენ იწვევენ და მასში ხედავენ შფარველს და მომავალს მხსნელს ოსმალების შიძიე უღლისაგან; ამაში ეჭვი არ არის და არც ვაძლავთ ამას... სომხები ეწერებიან მოხალისეებად რუსეთის და სფერანგეთის ჯარებში, მაშინ როდესაც ოსმალების სომხები უოველ გზით სცდილობენ აიცილნონ სამხედრო ბეგარა... და იმ დროს, როცა ოსმალების სომხებს არა სურთ ბრძოლა რუსეთის წინააღმდეგ, რუსეთის ქვეშევრდომი სომხები ოსმალებთან ბრძოლაში მიისწრაფიან.

აი, მასუხად ამ სტიქიურ მოვლენას შეიძლება მოჰქვეყნოს აკლებათ (Резиция), სისტემატიური და გამხეცებელი. ასეთ ჰერსპექტივის წინაშე რუსეთის ქვეშევრდომ სომხებს არ შეუძლიანთ გულგრილად უოფნა და გასაკვირველი არ არის, რომ სომხური ინტელიგენციის უკვეა წრე, მთელი სომხური ზრესა შებოჭილია სასტიკი საკითხის გადაწყვეტით: **რა ვქნათ?**

ეს უკანასკნელი „რა ვქნათ“, მოულოდნელი სასოწარკვეთილების ძახილია არა მარტო იმ გაბედული პოზიციის შემდეგ, რომელიც თამამად დაიჭირეს, სომხებმა, არამედ ბერბერიანის წერილისათვისაც. მით უფრო მოულოდნელი, რომ შეუძლებელია ვიფიქროთ დაძაბუნებულმა ოსმალეთმა გაბედოს ომი ძლევა-მოსილ რუსეთთან. მოულოდნელია იმ მხრივაც, რომ სომხებს ყველაზედ მეტად **სურდათ** ეს

სტამბოლიდან.

ოსმალეთის სამხედრო გემების სეირნობა შავ ზღვაზედ გერმანელ აფიცრების მეთაურობით, რუსეთის დიპლომატიურ წრეებში დიდ მითქმა-მოთქმას იწვევს. უკვე ცნობილია ყველასაგან, რომ სამთა შეთანხმების სახელმწიფონი არ სცნობენ კანონიერად ოსმალეთის მიერ „გებენის“ და „ბრესლაუს“ შექმნას და აცხადებენ, ვის ბაირალის ქვეშაც უნდა დასცურავდნენ ისინი, მოკავშირეთა ფლოტი ორივეს გერმანულ გემებად ჩასთვლისო.

ცხადია „გებენის“ და „ბრესლაუს“ სეირნობას შავ ზღვაზედ წმინდა პროვოკაციული ხასიათი აქვს რუსეთის მიმართ. ამ ორ გემის შემთხვევით შეხვედრა რუსეთის ფლოტთან უეჭველია ურთიერთობას გაართულებსო ოსმალეთს და რუსეთის შორის. აქაური დიპლომატების აზრით, დღევანდელი მომენტი მით უფრო სახიფათოა წრომ გარეშე ორი მოპირდაპირე ფლოტის შემთხვევით შეხვედრისა, არსებობს მეორე კიდევ უფრო საშინელი საფრთხე. ისინი დარწმუნებულნი არიან, რომ ოსმალეთის ფლოტ-რომელიც გერმანელ აფიცრების ბრძანებლობას ემორჩილება, ბერლინიდან აღებულ პირველ ნიშნისათანავე, ერთბაშად შეესევა შავი ზღვის ნაპირის ადგილებს, თვით ოსმალეთის მთავრობის ნება-სურვილის წინააღმდეგ. (კ. ს.)

სომხებისათვის იირალის ჩამორთმევა.

ერზერუმში, კორინში და სხვა ოსმალეთის სომხების ქალაქებში მთავრობა სომხების ჯარისკაცებს იარაღს ართმევს და მიწის თხრილების სამუშაოდ გაზავნის. ეს ამბავი დიდს აღელვებას იწვევს სომხთა შორისო ამბობს გაზ. „ჰორიზონი“.

სატანტო ქალაქების გაზეთების სიტყვით, მ მ ჩელნოკოვმა, რომელიც ეხლახან ამოიჩინეს ქალაქ მოსკოვის თავად, განაცხადა:

— რასაკვირველია, მე თავს არ დავანებებ სახელმწიფო სათათბიროს დებუტატობას, რადგან ეს თვით ქალაქის საქმისათვისაც უკეთესი იქნება, მაგრამ ეხლავე უარს ვაცხადებ სადებუტატო ჯამაგირზედ.

„Кав. с.л.“-ში სწვრია რუმინიაში დაქრილ ძმ. ბექსტონების შესახებ:

ძმ. ბექსტონები ცნობილი არიან ჩვენთვის, თბილისელთათვის. 1913 წლ. ზაფხულის ბოლოს ისინი იყვნენ პეტროგრადსა და მოსკოვში და შემდეგ თბილისით და ერევნის გუბერნიით—ოსმალეთის სომხებში.

მათი მიზანი იყო გამორკვევა სომხის ერის მდგომარეობისა, მისი სურვილებისა და რუსეთის მთავრობის შეხედულებისა სომხების საკითხზედ. იმავე წლის ღვინობისთვის, უკან დაბრუნებისას, კიდევ იყვნენ თბილისში და ითათბირეს სომხურ მოღვაწეებთან.

ევროპაში რომ დაბრუნდნენ, მონაწილეობას იღებდნენ სომხოფილურ კონფერენციასზედ პარიზში, როგორც ინგლისის დელეგატები.

სამხედრო-ტექნიკური გაუმჯობესებანი

სამხედრო ტექნიკა უკანასკნელ ხანებში გასაოცარ სიმაღლემდე აყვანილი და სამთავე სფეროში—ხმელეთზე, ზღვაზე და ჰაერში—ერთგვარის სისწრაფით იზრდება და ძლიერდება. ყოველს ახალს გამოგონებას უფრო და უფრო სასტიკი და გამანადგურებელი ხასიათი აქვს, რაც იმ თავდასაცავ და ხელშესაწყო იარაღებთან, რომლებსაც ახლა ხმარობენ—მთელს მეცნიერულად განზომილს მექანიზმს წარმოადგენს, ხალხის გამკლავებელ მექანიზმს. გერმანია, როგორც მილიტარისტული ქვეყანამ, ახალს ომში ყველაზედ საზარელი და საშინელი იარაღებით დარაზმული გამოვიდა და მისი შეიარაღებუნი აღწერა ნათლად ხატავს თანამედროვე ომის სურათებს, ამიტომ შეუდგეთ მის გაუმჯობესებათა აღწერას.

ჰაერში

გერმანიას აქვს ორგვარი ფლოტი ჰაერისა: ცეპელინები, ანუ ჰაერის მოძრავი გემები და ჰაეროპლანები სხვა და სხვა სისტემისა: ტაუბე, ფარ-

მანი, ბლერიო და სხ. ცეპელინი, დიდი, რამდენიმე ათეული მეტრის სიგრძე ბალონია, სავსე წყალბადით. ამ ბალონს აბია ნავი, რომელშიაც 10—30 კაცამდე შეიძლება დაეტოს. ნავით ააქვთ მალა ჰაერში ყუმბარები, რომელსაც უშენენ ქალაქებს და მტრის ჯარებს; ზვერავენ მტერს და ცნობებს აწვდიან თავიანთებს უმავეთულო ტელეგრაფით, წერილობით, ან კაცის ჩამოსმით. გარდა ამ პირდაპირი დანიშნულებისა, ცეპელინები ასრულებენ მეორე ხარისხოვან როლსაც, მაგალითად ანტეგრებში თურმე ცეპელინებიდან ისროდნენ ნავთით და ბენზინით სავსე ცელულოიდის პატარა ბალონებს, რომელნიც ამზადებდნენ ნიადაგს ცეცხლის მოკიდებისათვის. ამით ცეპელინებიდან ნიშანსაც აძლევენ თავიანთებს, თუ საით უნდა ესროლოთ ზარბაზნებო. ცეპელინების გვერდით უნდა დავაყენოთ რასაკვირველია ჰაეროპლანები, რომელნიც უფრო მსუბუქი, მოძრავი და გამხედავია თავის მოქმედებაში. ჰაეროპლანს სულ 2-3-4 კაცის ტარება შეუძლიან და ისე მძიმედ დატვირთული ვერ იქნება, როგორც ცეპელინი, მაგრამ მაინც შეიარაღებულია ყუმბარებით, ნავთის ბალონებით, ტყვიის-მფრქვეველით და სხ. ავიატორებიც თოფებით და რევოლვერებით არიან შეიარაღებულნი. ჰაეროპლანები საუკეთესო მზვერავები არიან და კიდევ ერთი ზედმეტი საშუალება აქვთ ბრძოლისა: პირდაპირი შეტაკებით მოპირდაპირე ჰაეროპლანთან, მაგრამ ეს, რასაკვირველია ღუპავს ორთავს.

რალა თქმა უნდა, ყოველ თავდამსხმელ იარაღისათვის გამოგონილია შესაფერისი თავდამცველი იარაღიც. ჯერ ერთი თვით ცეპელინების ნავები და ჰაეროპლანები რაც შეიძლება მეტად შეჭედნი არიან ჯავშანით, შემდეგ ცეპელინები სცილობენ ხოლმე მოეფარონ ღრუბლებს და ღრუბელს ქვევით კი ჩამოუშვან მარტო პატარა ნავი, რომელიც ძნელი დასანახავია თვალთ. ამ პასიურ თავდაცვის იარაღს გარდა, მოგონილია სპეციალური მძიმე და მსუბუქი ზარბაზნები, რომელნიც დედამიწიდან, (იხ. დღევანდელი სურათი) ან ავტომობილებიდან ესვრიან ყუმბარებს. ეს ყუმბარები სხვა და სხვანაირია. ცეპელინისათვის სასროლი ყუმბარა, ან თუნდ სულ პატარა თოფის ტყვიაც ისეა მოწყობილი, რომ გახვრეტს თუ არა ბალონის კანს, მაშინვე ააფეთქებს, რადგან წყალბადი ადვილი ასაფეთქებელია პლატინის (თეთრი ოქროს) საშუალებით, რომლითაც ამზადებენ სპეციალურ ტყვი-

ას. ჰაერობლანების ყუმბარაც საგანგებოდ ისეა გაკეთებული რომ მთელ ტრაექტორიაზედ, ე. ი. გზაზედ, სტოვებს კვალსა (ეს კვალი ღამე განათებულია, როგორც შუშხუნის კვალი) და ამ კვალის მიხედვით ადვილია სასროლი მიზნის შემოწმება-შესწორება.

მაგრამ ყველა აქ ჩამოთვლილი საპაერო იარაღი, როგორც სჩანს, დიდს ზიანს ვერ აყენებს მტერსა და ამგვარად საერიშო ძალას არ წარმოადგენს -- ისინი უფრო დამხმარე, მაშველს როლს თამაშობენ.

მეორე წყება ახლანდელი შეიარაღებისა არის **წყალში.**

ჩვენ არ ჩამოვთვლით სხვა და სხვა ზომის და სახელის ჯავშნიან გემებს, „ნაღმოსნებს“ და „გამანადგურებელთ“ -- ესენი ყველა სხვა ომებშიაც დიდ როლს თამაშობდნენ და ცნობილნი არიან. ახლანდელს ომში მონაწილეობა უნდა მიიღონ ახალმა ძლიერმა საზღვაო ერთეულებმა, სახელდობრ „**დრედნოუტებმა**“ და „**ზედრედნოუტებმა**“ -- ესენი შეიარაღებულნი არიან უდიდესი 13,5 დიუმიან ზარბაზნებით, (იხ. დღევანდელი სურათი) სალაღმო აპარატებით და ფოლადის უძლიერესი ჯავშანით. მათი წყალთა-წყვა იზომება ათას ტონობით, მათი სისწრაფე 15 - 25 ვერსით საათში; მათი ეკიპაჟი 800 -- 1,300 კაცამდე აღის. ასეთ გემებს ჩვეულებრივ ოთხი ლადმის ჩაშვები მილი აქვს და ახალ ფრანგულ ზედრედნოუტს ჰქონია ექვსი, როგორც გაზეთებმა გადმოგვცეს. საზოგადოთ, ბრძოლა დრედნოუტებისა ზარბაზნებით სწარმოებს, თუმცა რასაკვირველია გაშვებულ ლაღმებსაც უდიდესი მნიშვნელობა ეძლევა; ხანდახან გემების შეტაკებითაც სწყდება საკითხი. ამას ემატება **ჰიდროპლანებიც**, რომელნიც საზვერავ და საიერიშო სამსახურს უწევენ სამხედრო ესკადრას.

ლაღმები, რომელთაც ჩაუშვებენ ხოლომე სამხედრო გემები, ორგვარია; ერთი, რომელსაც წყალში ჩაუშვებენ და **თავისუფალია**, ანუ დასცურავს ტალღების ნებით, მეორენი, მოძრაენი, რომელთაც გასროლის დროს უმიზნებენ მტრის ხომალდს. ამ ლაღმებს გარეგნული შეხედულობა სიგარისა აქვთ, გატენილნი არიან ძლიერის მქუხარებებით და მოძრაობენ მექანიკურად მოწყობილ ბურღის შემწეობით; ან ავტომატიური მექანიზმით, ან შეჯგუფულ

ჰაერით. **მოძრავი ლაღმები** უკანასკნელ დროს დიდი სიძლიერისანი არიან, ნამეტნავად **წყალქვეშ მავალ ნავეებისა**. ეს უკანასკნელნი, როგორც ეტყობა, გერმანელებს საოცარის სისწორითა აქვთ აგებული. ისინი თავისუფლად დასცურავენ წყალზეთი რამდენიმე დღეს და წყალქვეშაც რამდენიმე საათის განმავლობაში. იტყვენ 20 30-მდე კაცს და სრულიად დამოუკიდებლად შეუძლიან წასვლა რამდენიმე ათი და ასი ვერსის მანძილზედ. ლაღმები იმდენად ძლიერი აქვთ, რომ ისინი არა ჰარტო ხვრეტენ გემს, არამედ აფეთქებენ და ისეთს ზვინებს აყენებენ წყლისას, რომ ხომალდი ერთ წამში ყირაზე დგება და იძირება. წყალქვეშმავალების წინააღმდეგ ბრძოლა გაადვილებულია იმით, რომ ჰაერობლანებიდან ყოველთვის კარგად სჩანან წყალში და მეორეც, თუ ძლიან ღრმად არ ჩაიყურყუმეღავეს, წყლის ზედაპირზედ სტოვებენ მოძრავ კვალსა, რითაც ემჩნევა თუ სად არის, ან სად მიდის.

გარდა ჩამოთვლილ „თავისუფალ“ და „მოძრავ“ ლაღმებისა, არის კიდევ **უძრავი ლაღმები**, რომელნიც უმეტეს ნაწილად მწყრივად არიან ჩაწყობილნი ისეთ ადგილებში, საცა არ უნდათ რომ მტრის გემებმა გაიარონ. ეს ლაღმები სხვა და სხვა სიღრმეზედაა გაჩერებული, ღუზების ან საკიდებლების საშუალებით. მტრის გემი თუ წააწყდა, იფეთქებს და დაღუპავს მას. ამ ნაღმებით არის მაგალითად დაკეტილი მთელი გერმანიის ზღვები და ინგლისის უძლიერესი ფლოტი ვერა ჰმედავს მათ გარღვევას; მით უფრო რომ სანაპირო არტილერიაც მფარველობს იმ მხარეებს. ამ ლაღმების დასაქერად ან გასაუქმებლად არსებობს ორი საშუალება: ან წინა ჰგზავნიან უვარგისი გემებს ან ნავეებს და აფეთქებენ განგებ, ან იჭერენ ეკრედ წოდებულ **ტრალერების** შემწეობით, ე. ი. გემებიდან ჩაშვებულ ბადე თოკებით.

მეომარი.

(შემდეგი იქნება).

რედაქტორ-გამომცემელი
რ. გაბაშვილი.